

Gjør Det Selv

VANSKELIGHETSGRAD

Du må lære deg håndlaget hvis du aldri har prøvd å mure tidligere, men du kommer fort inn i det.

LETT

VANSKELIG

TIDSFORBRUK

Cirka 3 dager.

PRIS

Fra under 1000 kroner. Totalprisen avhenger av prisen på steinene du bruker til høybedet.

Et høybed gir en god arbeidshøyde.

Buet høybed av Gamle murstein

Et murt høybed er både dekorativt og praktisk. **Har du et lass gamle murstein liggende, er det et opplagt prosjekt som gir deg et ekstra rom i hagen.**

Murstein er et godt valg til et høybed, fordi de tåler tidens tann og været betydelig bedre enn for eksempel tre, som høybed ofte lages av. Du kan finne brukte murstein til en god pris, kanskje i tillegg gratis. Eller det kan hende du har noen murstein liggende, som vil gjøre nytte som høybed. Du kan selvfølgelig også kjøpe nye murstein, men da går prisen opp.

Et høybed av murstein er enkelt å tilpasse. Du lager derfor den formen og

størrelsen som passer hagen best. Her har vi valgt å lage det med buede sider.

Har du ikke prøvd deg som murer før, er dette et overkommelig prosjekt å øve deg på. Vi guider deg gjennom hele prosessen, så det er bare å hive seg ut i det.

Næringsrik jord til plantene

Når bedet er ferdig og skal fylles opp, vil plantene dine trives best hvis du sørger for drenering i bunnen og en næringsrik jord. Da vil plantene vokse godt. □

Forberedelse

Når du har funnet et egnet sted til høybedet, skal underlaget gjøres klart til at du kan mure oppå det.

Du bør fjerne stein, røtter og løs jord, slik at du kan lage et solid, kompakt underlag. Underlaget skal stemples og komprimeres godt. Er du usikker på om underlaget er godt drenert, eller om det kan svikte under høybedet, kan du grave vekk 15 cm av underlaget og erstatte det med et bærelag av grus.

Når du har kontroll på plasseringen av bedet, kan du fjerne jorden der muren skal stå, slik at den senere kan rettes opp med betong.

1 Klargjør underlaget der høybedet skal være. Gress, stein og røtter skal fjernes, og jorden fordeles til den er noenlunde jevn.

2 Jorden komprimeres, slik at du har et fast underlag å bygge høybedet på. Det går fint å komprimere med en manuell stamper.

3 Sjekk om underlaget er plant. Hvis ikke, retter du det opp og stamper igjen med stampestokken.

Gjør en prøve-opplegging av høybedet, slik at du kan danne deg en oversikt over hvor stort det skal være, og hvilken form det skal ha. Dette bedet skal være buet og ha plass til bord og hylle i den ene enden. Legg opp steinene med riktig fugebredde, her cirka 12 mm.

5 Marker omrisset når høybedet har riktig form og størrelse. Tegn opp en strek med en pinne på både yttersiden og innsiden.

6 Etterpå fjernes steinene, og du har formen på høybedet markert i den stamperde jordoverflaten.

7 Fjern jorden i det markerte feltet, slik at du får en renne der murveggene skal stå. Rennen skal være cirka 10-15 cm dyp. Jorden samles i en haug, og brukes senere som innhold i høybedet når det fylles opp.

Murstein

Det kan være litt jobb å klargjøre gamle murstein til å bli murt opp igjen. Ofte vil det være rester av gammel mørtel på dem. Det bør fjernes før du murer opp steinene. Rene steiner gir best vedheft.

For at høybedet skal stå stabilt, skal du mure det opp i forband. Det betyr at steinene i de respektive rekkene skal forskyves i forhold til hverandre. Det krever flere halve steiner, og de skal du ha skåret til og gjort klare før du begynner å mure opp høybedet.

1 Fjern gammel mørtel, hvis det er rester av det på de gamle steinene. Det grove kan du fjerne med en murhammer, før du til slutt gir dem en runde med en stålbørste.

2 Kapp steinene, slik at du kan mure dem opp i forband, det vil si forskjøvet i forhold til hverandre. Skjær rundt i kanten med en vinkelsliper på tre av sidene – det er nok til at du kan dele dem.

Del steinen i to ved å slå hardt med en murhammer på den siden du ikke har skåret med vinkelsliperen. Da vil steinen dele seg der du har lagt snittene.

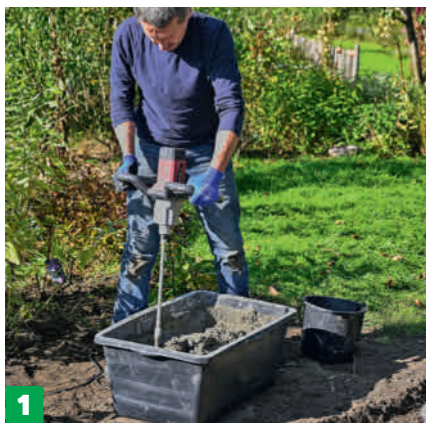

4 Gi de skårede kantene patina ved å gni den ene halvdel mot kantene på den andre. Det avrunder kantene, slik at de kommer til å ligne på de hele steinene.

Mørtel og betong

Det er en klar fordel å bruke en ferdigblandet murmørtel til å mure opp høybedet. Den skal bare tilsettes vann og blandes godt. Deretter er du klar til å mure. Til fundamentet, som muren skal bygges opp på, bruker du tørrbetong.

Du kan blande betong og murmørtel for hånd med en spade eller med en bormaskin med blandevisp. Velger du det siste, så bruk en maskin på minst 1000 watt. Ellers risikerer du å overbelaste motoren. Bland kun én sekk om gangen. Mørtelen kan bli vanskelig å jobbe med hvis den står for lenge.

1 Både murmørtel og betong skal blandes godt. Bruk en murerbalje eller et stort murerspann. Hell i tørrstoffet og tilsett vann etter produsentens anvisninger. Bland det godt, til en jevn masse.

2 Sjekk at konsistensen er passe. Betongen (på bildet) skal være fastere enn murmørtelen, som brukes til å mure opp steinene. Murmørtelen skal være litt mer flytende.

Den første rekken

Det er viktig at du gjør deg flid med den første rekken. Selv små unøyaktigheter forsterker seg oppover i veggen, og blir tydeligere etter hvert som du murer. Bruk vateret flittig, slik at du sikrer en helt rett første rekke å bygge videre på.

Før du legger ut den første rekken stein, skal du fylle rennen med betong. Det gir steinene et solid underlag. Når den første rekken er på plass, bør du også legge betong på begge sider av rekken som en kantsikring. Da holder den seg enda bedre på plass.

1 **Fyll opp rennen med betong,** så du har et godt fundament til den første rekken. Bruk en murerskje til jobben. Den gjør det enkelt å styre og fordele, slik at betongen straks ligger noenlunde jevnt.

2 **Plasser mursteinene i betongen.** De presses litt ned, og bankes eventuelt på plass med en gummihammer, så de ligger helt rett. Sjekk med vateret. Sørg for at det er en fuge på cirka 12 mm mellom alle steiner.

3 **Langsidene skal være parallelle.** Sjekk fortløpende at det er den samme avstanden mellom de to steinrekken. I de buede langsidene vil fugene mellom steinene være litt større enn i de rette sidene.

4 **Lag kanter av betong** på begge sider av den første steinrekken, når alle steinene er lagt. Det gjør at de ligger ekstra stabilt.

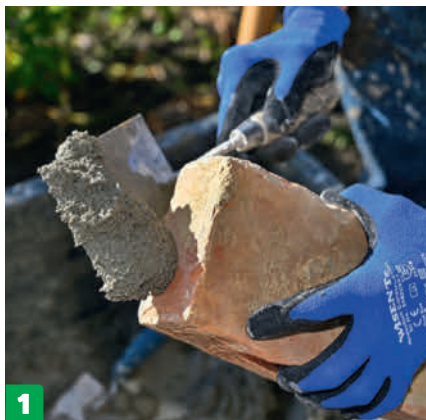
5 **La den første rekken tørke et døgn tid,** før du begynner å mure opp sidene. Da kan fundamentet akkurat sette seg, og du er sikker på at steinene holder seg på plass.

Buede sider

Når sidene mures opp, er det viktig at steinene ligger forskjøvet i forhold til hverandre, i et forband. Det sikrer en sterk og holdbar konstruksjon.

Her legges steinene i et såkalt halvforband, der annenhver rekkes fuger er rett ut for hverandre. De kan også forskyves med en tredjedel eller mer tilfeldig, bare de legges forskjøvet.

Her skal det også legges et par flate jernbeslag inn i mørtelen i den enden det skal være en hylle. Beslagene skal stikke litt ut, slik at hyllen kan hvile oppå dem.

1 Legg mørtel på steinens stussfuge, den loddrette fugen som skal støtes mot den første steinen. Mørtelen legges på med en murerskje, og mengden skal være slik at den noenlunde fyller opp fugen.

2 Steinen plasseres i rikelig med mørtel, lagt oppå den første rekken. Støt steinen på plass mot den første steinen i hjørnet i andre rekke. Bank den på plass, slik at den ligger akkurat i nivå med den første.

3 Skrap vekk overskytende mørtel straks etter at du har lagt steinen på plass. Mørtelen skrapes av med murerskjeen og hives ned i spannet igjen.

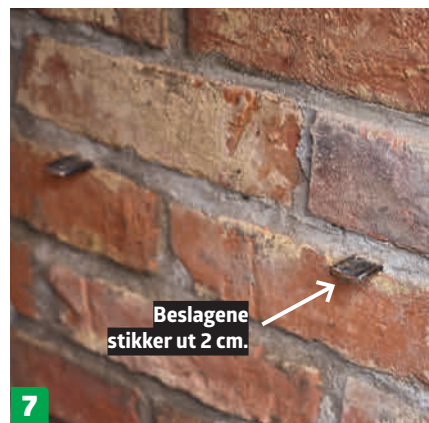
4 Sjekk fortløpende med vateret at steinene ligger rett. Sørg også for at steinene ligger i forband. Her ligger de i halvforband, der annenhver rekkes stussfuger flukter.

5 Glatt fugene med en smal fugeskje. Den presser mørtelen godt på plass i fugene og gir dem et pent, jevnt utseende.

6 Hvis du også vil ha hyller, plasseres jernbeslag i den høyden du ønsker de skal sitte. Beslagene legges oppå rekken som passer, med en god klatt med mørtel oppå.

7 La beslagene stikke cirka 2 cm ut fra vegg. Da har du et solid feste til en hylle. Her plasseres to beslag på endeveggen og to beslag i hver av de buede langsiden.

Finish og fylling

Det er viktig at murverket får lov til å tørke forsiktig opp. Det gjør det best under en presenning, der det er beskyttet mot sterkt sollys og regnvær.

På nytt murverk vil det ofte bli et fugeslør. Det er rester av den overskytende mørtelen, som etterlater et grått skjær på mursteinene. Det bør du fjerne når du er ferdig med å mure, slik at det ikke skjemmer høybedet.

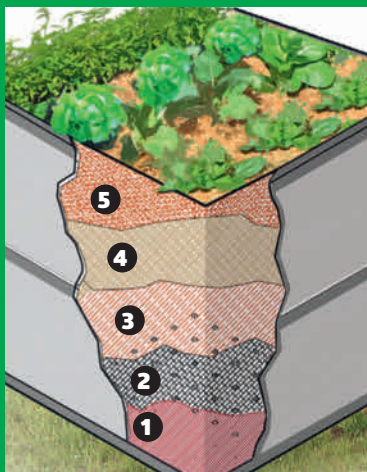
Det finnes spesielle produkter beregnet til oppgaven, men du kan også bruke eddikvann, tilsatt litt sitronsyre. Det er metoden som brukes her.

Dekk til høybedet, hvis du tar pause underveis i arbeidet. La det også stå tildekket en ukes tid etter at du er ferdig, slik at murverket kan tørke sakte, samtidig som det er beskyttet mot både sol og regn.

Rens overflaten for fugeslør, som synes som et grått "slør" på nymurte vegger, etter at mørtelen er skrapet vekk. Her fjernes det med eddikvann tilsatt sitronsyre, i forholdet 1 del sitronsyre til 5 deler eddikvann.

Gi plantene gode betingelser

Når du fyller opp høybedet, bør du sørge for at det er drenering i bunnen, slik at overskytende vann kan forsvinne i bakken, og jorden ikke blir for sur. Det er også viktig med næring til plantene. Her er bedet fylt med:

- 1. Kvister,** slik at vann kan renne vekk.
- 2. Gressavklipp,** som fuktes slik at det faller litt sammen.
- 3. Løv,** eventuelt halm, som gjerne kan være halvråttent/råttent. Laget presses godt sammen.
- 4. Grov kompost,** som ikke er helt omsatt og derfor avgir næring til plantene over tid.
- 5. Jord,** som plantene plantes i.

Overflaten på høybedet er renset, og bedet er fylt opp med jord. Det er faktisk klart til å bli plantet i. Det eneste som mangler, er hyllene av tre som skal brukes til oppbevaring, samt et plantebord i den ene enden.

Plantebord

Det siste som mangler på høybedet, er et plantebord og en hylle som skal sitte i den ene enden. Det lages en mindre hylle, som passer mellom veggene, og en litt større plate, som legges oppå muren i enden som et plantebord.

På plantebordet skrues det fast et bord på baksiden, der det festes et nylonbånd. Her kan mindre hageredskap henge, slik at det er kontroll på dem.

Både plantebordet og hyllen består av tre bord som holdes sammen med to tverrstivere på undersiden.

1
Platene settes sammen. De består av bord som kappes til i lengden og holdes sammen med to tverrlister. Tverrlistene festes på undersiden, 16 cm fra ytterkanten, med korte skruer som ikke går gjennom på oversiden.

2
Slip oversiden. Når platene er satt sammen, slipes oversiden jevn og glatt. Det er enklest med en slipemaskin, men du kan selvfølgelig også gjøre det manuelt.

3
Det monteres et nylonbånd på platen som skal bli plantebord. Platen skal ha et bord som bakkledning, der nylonbåndet festes med pappspiker. Det festes slik at det blir små "lommer" til mindre hageredskaper.

4
Bordet med nylonbåndet skrues fast på baksiden av plantebordet. Sørg for å plassere skruene slik at de treffer midt på kanten til bordplaten.

5
Legg på plass hyllen og bordplaten i den enden av høybedet du har laget plass til dem. Platen til plantebordet skal bare legges oppå kantene. Den lille hyllen plasseres under den store på beslagene som stikker ut fra murverket.

Høybedets oppbygging

Det murte bedet er bygget av gamle murstein, slik at langsidene buer litt. I den ene enden er det en hylle og et plantebord.

Bordplaten lages av tre bord, som festes til to tverrstivere på undersiden.

Det monteres et bord på baksiden av bordplaten, slik at den får en bakkledning.

Endene på høybedet er rette, mens langsidene buer.

Hyllen mellom veggene legges på jernbeslag som er murt inn i murverket.

Den første rekken stein legges i en 10-15 cm dyp renne med betong.

MATERIALER

- Høvlede bord, 36 x 123 mm til plantebord
- Høvlede bord, 22 x 98 mm, til hylle
- Høvlede lister, 15 x 21 mm
- Murstein, cirka 240 stk.
- Tørrbetong, cirka 40 kg
- Murmørtel, cirka 40 kg
- Flatjern, 5 mm

Dessuten:

- Nylonbånd
- Pappspiker
- Skruer, 4 x 35 mm og 4 x 45 mm
- Eddik
- Sitronsyre
- Presenning

SPELALVERKTØY

- Stamepstokk
- Murerbalje
- Murerhammer
- Blandesvisp til bormaskin
- Murerskje
- Fugeskje